

“Grev,,le işçi tiyatrosuna doğru

Engin KARADENİZ

«Sahne üzerindeki her hareket ve her söz, düşgücünün gerçek yaşantısının ürünü olmalıdır» demiş Stanislavski.. Tiyatro, kolektif yaşam ile göbek bağı olan, toplumsal koşullarla ince ilintisi yadsınamayan bir anlatım biçimidir.

Demokrasi mücadelesinin, çeşitli nedenlerle soyutlanamaması gibi birşey bu!

Politik tiyatro, anti-demokratik eğilim ve uygulamaların kaynağı olan sınıfları ve onların ekonomik - politik gücünü erek alırsa görevini yapar, işlevini yerine getirir.

Ne yapmışlar Çağdaş Sahne çalışanları «Grev»de? Partiler üstü sendikacılık yaygaraları ile dümece Amerikan tipi sendikacılığa ve bunun Türkiye'deki örgütüne ağır bir eleştiril!

TURK-İŞ'in artık işçi sınıfını burluva politik sınırları içine tıktığı gerçeğini görmezlikten gelenlere ders veriyorlar, bu bir... işçi sınıfının böylesi bir çemberi nasıl kırma yolunda olduğunu dile getiriyorlar, bu iki..

Bu iki nokta beceri ile belgeleniyor, söyleşili iki celse boyunca izleyenle iletişim-etkileşim sağlanıyor..

Başkeni'te Çağdaş Sahne çalışanlarının sunduğu «Grev» ile 1973 yılı 12 Mart döneminin Bursa Otomotiv Montaj Sanayii işyerinde denen dolaşlar gün ışığına, aydınlığa kavuşuyor bir kez daha..

Aslında olay güncelliğini koruyor. Gımdilerde Bursa'da gene bu denli gelişmeler dikkati çekiyor. Bu yörede, sağcı yerel basında DISK'in bölünmesini amaçlayan yeni oyunlar düzenlenmiyor mu?

«Grev'in» bildirisi, demeci açık seçik: Demokrasi mücadelesinde itici temel güç ve güven çekişimidir. Bir başka deyişle, faşizme geçit vermeyecek güçler, demokratik güçlerin ta kendisidir!

İrlandalı yazar Sean O'Casey'nin, öfke, acıma duygusu, acı alay ve olumceden oluşan sahne yazılarına benziyor kimi yerde «Grev».. Ama, doktriner sektör ve didaktik yanı ile O'Casey'den çok başka ve cıltlı!

Kimbilir, Leningrad'da Vinogradov'un yönettiği «Kurtarılan Emegün Gizemi» nasıl bir şeydi? Ekim Devrimi'nin onüçüncü yıldönümünde «Komünün Yıkılışı» ile birlikte ramp ışıklarına çıkmış, «Kurtarılan Emegün Gizemi»..

Belki, eklemli kurgusu var, diyecekler çıkacak «Grev» için.. Olsum! Tekil oynayan, rol çalan oyuncu yok denecek sayıda az.. Bu nedenle eklemli kurguya takım oyunu yeterince akışkanlık sağlıyor..

Yılmaz Onay'ın yönettiği «böyleşili iki celse» nin metnini Nihat Asyalı, Yusuf Dağıüstün ve Çağdaş Sahne çalışanları oluşturmuş. Dramaturgi ça-

lması ortaklaşa yapılmış, dekor - giysileri Vecdî Sayar gerçekleştirmiş..

Müzik yönetmeni Maksut Gökşul

Cevza Şipal ve İhsan Şanıvar gibi her figürü kolaylıkla çizebilen usta oyuncular olsaydı bir de Yılmaz Onay'ın?

Yılmaz Onay «Grev» için bakınız ne diyor:

«12 Mart döneminin belirgin koşulları içinde Bursa grevini ve buna karşı büyük sanayi sermayesinin sekiz fabrikada birden lokavt uygulaması olayını konu aldık. Ancak bu konu ile sınırlı kalmamızın tam tersine bu olayı, ilgili ve bağlantılı diğer olaylarla ve belgelerle bütünleyerek gerçekten Türkiye işçi sınıfı mücadelesinin tarihsel ve geleceğe dönük perspektifini sahnelemek için değerlendirdik. Böylece olay bir anlamda genel perspektifin derinlemesine işlenen bir parçası oluyor yalnızca.. Ama böylesine zengin ve detaylı bir malzemenin işlenmesi, bir yandan belgeselliğin sahnede, et, can kazanmasını sağlarken, öte yandan genel perspektifin yeterince somutlaştırılmasında belki en uygun çıkış noktalarını getiriyor...»

«Yusuf ile Menofis'ten sonra ikinci cesaretili adımı «Grev», Yılmaz Onay'ın ve Çağdaş Sahne çalışanlarının.. «İsyana» ile düşen çizgi «Grev»den sonra yükseliyor. Çağdaş Sahne çalışanları, işçi sınıfının sanayi burjuvazisi ve onun güdümündeki organlarla mücadelesini tüm çıplaklığı ile sergiliyor. Belgelerle dile getirilen grev, lokavt ve direniş olayları genel güncel boyutları ile gözler önüne seriliyor. Berin Ötenel, Köksal Engür, Yusuf Dağıüstün ve tüm Çağdaş Sahne çalışanlarının bu aştı tuzu var.

Yalnız, yapılan «İşçi Tiyatrosu» mu? Elbette değil! «İşçi Tiyatrosu» başka şey «İşçiye Tiyatro» başka.. Ama «Grev», «İşçiye Tiyatro» diye politik bir belgesel.. «İşçi Tiyatrosuna doğru bilinçli bir adım..

Çağdaş Sahne'nin ilk kez böylesine açık, güncel ve genel boyutları ile işbirlikçi tekelci büyük sermayeye karşı içten ve dıştan yürütülen bir mücadele» savına gelinece:

«Grev», ereğine ulaşmış, işlevini yerine getirmiş politik bir belgesel.. Oysa, genel boyutları ile Dostlar Tiyatrosu'nun «Alpagut Olayı» düzeyine yaklaşamayan bir oyun.. Ama görülmeğe değer!

Lenin'e göre proletaryanın görevi, feodal ve burjuva kültürlerinin sınıfsal koşullandırılmalarını aşmak ve evrenselliğe ulaşmaktır.. Çünkü, Bogdanov'a, Vinogradov'a bağlı «Proletkult» akımı Lenin'e ters düşmüştü!

Acep, Donskoy'ların, Pudovkin'lerin estirdikleri epik rüzgâr, yeni soluk uğraşları silip süpürecek mi? Stanislavski ile başladım söze, Stanislavski ile bitireyim:

«Tiyatro devrimimizin trajedisi şudur ki, yazarı henüz doğmamıştır!»

Aslında ürkütücü, korkutucu olan bu..

Gene de «Grev»i görünüz!..